מעשה אבות סימן לבנים - המשך

הלכו מיד לעבר הר גריזים והר עיבל, וכלשון הכתוב (דברים כ"ז, י"ב י"ג) **אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים 'בעברכם את הירדן' שמעון ולוי ויהודה וישששכר ויוסף ובנימן. ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולון דן ונפתלי.** והר גריזים והר עיבל המה סמוך ונראה לעיר שכם.

וכלל ישראל הלכו לשם **מיד כשעברו את הירדן** וכמובא בפסוק, עוד טרם כיבוש הארץ מהז' עממין דהיו שם עדיין ושלטו בארץ.

(ובביאור הדבר מה שאמר להם הקב"ה ללכת מיד להר גריזים והר עיבל ולומר שם את הברכות והקללות, ולא להמתין עד לאחר כיבוש הארץ מיד הז' עמים, יש לומר, דהלוא העמים הללו בכלל והכנענים בפרט, היו מעשיהם מעשים מגונים וירודים ביותר, וחשש הקב"ה דכשיבואו ישראל לארץ, ויקח להם זמן עד שיכבשו את הארץ ויגרשו את הז' עמים מן הארץ, אהכי ואדהכי יכול להיות שהתנהגותם של העמים תשפיע לרעה על ישראל וילמדו ממעשיהם הרעים, לכך אמר הקב"ה, דתיכף ומיד בכניסתם לארץ יתנו ברכה וקללה, לשמור ולהזהיר את ישראל להתנהג בטובה כראוי וכיאות, ולא ללמוד ממעשיהם הרעים של השבעה עמים והכנענים).

סימן לבנים כמעשה האבות

והדברים הללו היה ממש סימן לבנים ממעשה אברהם אביהם, דגם הוא מיד כשנכנס לארץ הגיע לעיר שכם שהיא אותו מקום של הר גריזים והר עיבל, ועוד היה בו, שהארץ עדיין לא הייתה שלו, וכמו שאומר הכתוב, והכנעני אז בארץ, וכן היה בכלל ישראל שנכנסו לארץ והגיעו לשכם כשהארץ טרם היתה שלהם (והסיבה שרצה הקב"ה שבנ"י ילכו דייקא לסביבות עיר שכם עבור נתינת הברכות והקללות נבאר בעז"ה שם באותה פרשה).

דבר תימה דסימן לבנים אינו כפי סדר מעשי האבות

והנה בהמשך הפרשה חזינן (פסוק י') **ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצריימה לגור שם.** דאברהם אבינו מחמת גודל הרעב שהיה בארץ ישראל ירד למצרים לשבור אוכל דשם לא היה הרעב.

והנה בהא המעשה אבות סימן לבנים היתה, דגם צאצאיו י"ב שבטי י-ה גם כן ירדו למצרים בעת שהיה רעב כבד בארץ ישראל, וכלשון הכתוב (בראשית מ"ב א' ב' ג') **וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות. וירדו אחי יוסף עשרה לשבר בר ממצרים.** ובפסוק ה' (שם) **ויבאו בני ישראל לשבר בתוך הבאים כי היה הרעב בארץ כנען.** וירדו השבטים בני יעקב למצרים מחמת הרעב וכמעשה אברהם אביהם.

והנה לפי זה יקשה לן, דיוצא עתה דאין הסימן לבנים כסדר המעשה אבות, דהלוא **ביאת אברהם אבינו לארץ ישראל והגעתו לשכם** הרי מרמז על **ביאת כלל ישראל לארץ ישראל וביאתם למקום הר גריזים והר עיבל**, וירידתו **שירד 'אחר כך' אברהם אבינו למצרים** הרי"ז מרמז על **ירידת השבטים למצרים** שהיה הרבה שנים **'טרם'** ביאת כלל ישראל לארץ ישראל, יוצא דאין סדר המעשה אבות כסדר הסימן לבנים.

דברי הרמב"ן במעשה ירידת אברהם אבינו למצרים מפני הרעב

ונראה לומר בזה, בהקדם דברי **הרמב"ן** הכא (פסוק י') בעניין ירידת אברהם אבינו למצרים וז"ל: **גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה מפני הרעב עון אשר חטא (אברהם אבינו), כי האלוקים ברעב יפדנו ממות, ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה,** ע"כ. דהרמב"ן לומד פשט דמחמת שלא בטח אברהם אבינו בהקב"ה וירד למצרים, לכך נגזר על בניו בעת ההיא שגם המה יצטרכו לרדת למצרים ולגלות שמה.

יוצא לפי זה כפתור ופרח, דאכן **במציאות הדברים** ירדו מקודם השבטים למצרים ורק אחר כך הייתה ביאת כלל ישראל לארץ ישראל. אמנם **במחשבת עליון** היה סדר הדברים באופן אחר, דבמחשבה הייתה דיכנסו כלל ישראל לארץ ישראל מיד, ורק **אחר כך** כשירד אברהם אבינו למצרים נגזר על בניו דגם המה ירדו למצרים, ועכשיו יש בזה דסדר המעשה אבות סימן לבנים הרי הוא מסודר נכון מאוד לפי מחשבת עליון, דביאת אברהם אבינו לארץ מרמז על ביאת ישראל לארץ ישראל וכך היה במחשבה **תחילה**, ורק **לאחר מכן** כשירד אברהם אבינו למצרים, **גזר הבורא ית"ש במחשבתו** שגם צאצאיו ירדו למצרים, וגזירה זו הייתה אחרי שכבר הוקבע ברצון הבורא לביאת ישראל לארץ ישראל.

אין מקרא יוצא מידי פשוטו

אמנם עדיין אנו צריכים לבאר ולדון **על פי פשוטו של מקרא**, וכמו שאמרו חז"ל (שבת סג.; יבמות יא: ודף כד.) אין מקרא יוצא מדי פשוטו.

ולפי פשטות הכתוב ירידתו של אברהם אבינו למצרים הייתה בלי חטא, וגם ירידת בניו למצריים לא הייתה בעבור חטא מסוים, נמצא דלפי פשוטו אכן נראה דסדר השתלשלות העניינים כבר היה מוכן מפי עליון על פי סדר הרגיל של ירידתם ישראל למצרים ואחר כך כניסתם לארץ, ויצא שוב דאין סדר מעשי האבות כפי סדר הסימן לבנים, דמעשי אבות היה ביאת אאע"ה לארץ ישראל ואח"כ ירידתו למצרים, והסימן לבנים היה בסדר דמקודם ירדו למצרים ורק אח"כ באו לארץ.

מעשי אבות סימן לבנים - אבות דייקא

והנראה לומר ביאור חדש בעניין מעשה אבות סימן לבנים, במעשה ביאת אברהם אבינו לארץ ישראל.

ונקדים בזה מה דאמרו חז"ל בברכות (טז:) **'אין קורין אבות לשלושה'** ובמפרשים אמרו דירמוז הדבר לזה, שעניין מעשי אבות סימן לבנים קאי דייקא על **מעשי השלשה אבות שהם אברהם יצחק ויעקב בלבד**, דאין קורין אבות אלא לשלושה, וממעשי השבטים אין בזה סימן ורמז לדורת הבאים, אלא דייקא ממעשה שלושה האבות לבד.

יוצא דהסימן לבנים התחיל מיד בי"ב שבטי י-ה, דבהם נגמר האבות והתחיל הבנים, ולכך מוסבר יותר לומר דהסימן לבנים קאי דייקא על ראשיתן של הבנים דהם השבטי י -ה. ונוכל לומר דבהם חזינן סימן יפה לבנים במעשי האב אברהם אבינו בביאתו לארץ ישראל.

חידוש הרמב"ן דאברהם אבינו נולד בחרן

דהנה הרמב"ן מפרש **דלידת אברהם אבינו בחרן** הייתה, וז"ל: אבל העיקר כבר ידעת אותו ממה שכתבנו בסדר שלפני זה, **כי חרן הוא ארצו, ושם מלדתו** (של אברהם אבינו) והיא ארץ אבותיו מעולם, ע"כ. ואברהם אבינו יצא מחרן מולדתו והגיע לארץ ישראל, (ועי"ש בדבריו הקדושים בסוף פרשת נח, האיך שמבאר מקראי קודש בפרשיות אלו לפי דבריו זה).

והמעשי אבות סימן לבנים היא, דגם בצאצאיו שבטי י-ה **המה נולדו** (כולם לבר מבנימין) **בחרן**, דחרן הייתה מקום מושבו של לבן וכלשון הכתוב (כאן כ"ח י') ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה - לעבר מקומו של לבן, ושמה נולדו לו השבטים הקדושים.

וגם המה יצאו מחרן והגיעו לעיר שכם וכלשון הכתוב (כאן ל"ג י"ח) **ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען.** דיעקב וצאצאיו שבטי י-ה הגיעו לעיר שכם בעת יציאתם מחרן לעבר ארץ ישראל.

מעשי אבות סימן לבנים

והרי זה ממש מעשי אבות של אברהם אבינו, שנולד בחרן והלך לעבר ארץ ישראל והגיע לשכם, וכדברים הללו היה סימן לבנים דגם לשבטים אירע כן, שבצאתם מחרן מקום מולדתם לעבר ארץ ישראל, באו והגיעו לעיר שכם. והכל יבוא על מכונו ויישובו.